

RESULTATEN VAN DE ENQUETE 'GELOVEN IN BENNEKOM'

- tweede wijk -

Inleiding

De enquête waarvan de resultaten hier gepresenteerd worden, is georganiseerd door de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Vrije Evangelische Gemeente van Bennekom. Het afnemen van de enquête vond plaats door leden van deze gemeenten en daarnaast ook door leden van de Nederlands-Hervormde wijkgemeente 1.

Doel van deze activiteit is ten eerste het in kaart brengen van de gedachten van Bennekommers over zaken rond het Christelijk geloof, om daardoor kerkelijke activiteiten (prediking, catechese, pastoraat, evangelisatie) te verbeteren en meer richting te geven. Ten tweede ontstaat door het afnemen van een enquête de mogelijkheid in contact te komen met mensen die graag over het onderwerp willen doorspreken.

De rapportages van de enquêtes zijn wijksgewijs geordend. In de tweede wijk is vanaf eind 1993 tot begin 1997 geënuquéteerd. Het gaat om de wijk die omsloten wordt door de Van Balverenweg, Commandeursweg en Molenstraat.

Op 326 van de 879 adressen kon een enquête worden afgenomen, een respons van 37%. In totaal ging het op deze adressen om 363 personen (in het vervolg van deze rapportage is dit aantal het uitgangspunt en dus op 100% gesteld).

Op 56% van de adressen was er geen belangstelling of gelegenheid om mee te doen. De redenen hiervoor zijn meestal niet bekend; soms bleek men geen interesse in de kerk of God te hebben, maar er waren ook wel kerkleden die niet wensten mee te werken. Op 7% werd er driemaal niemand thuis aangetroffen.

Op 39% van de bezochte adressen vond naast de enquête nog een aanvullend gesprek plaats (wat in 2% van de gevallen tot een vervolfbezoek leidde). Het ging daarbij vooral om randkerkelijken.

Hoewel de respons op zich hoog te noemen is, kan niet zonder meer gesproken worden van een representatieve steekproef. Het ligt in de lijn der verwachting dat mensen die geïnteresseerd zijn in geloven, eerder zullen meedoen met een enquête over dit onderwerp dan degenen die daar niet in geïnteresseerd zijn. De onderstaande resultaten moeten dus wel in dit licht worden gezien.

Resultaten

1. Kerklidmaatschap en kerkbezoek

Het grootste gedeelte van de ondervraagden (80%) bleek lid te zijn van een kerkgenootschap. Van de 20% onkerkelijken is de helft wel vroeger kerklid te geweest. Zie tabel 1.

De verdeling over de kerkgenootschappen is een goede afspiegeling van de Bennekomse verhoudingen: 7% is Rooms-Katholiek, 36% is Nederlands Hervormd¹, 21% is lid van de Gereformeerde Kerken in Nederland, 5% is lid van een kleinere Gereformeerde Kerk (Gereformeerde Gemeenten, Christelijke Gereformeerde Kerken, Nederlands Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken vrijgemaakt), 7% is evangelisch (Baptisten, Vrije Evangelische Gemeente, Volle Evangelie Gemeente, Vineyard, huisgemeente) en 3% lid van een andersoortige kerk (Evangelisch-Lutherse Kerk, Jehova's Getuigen, Nederlandse Protestantenvbond, Moluks-Hervormde Kerk, Nieuwe Apostolische Kerk, Hersteld Apostolische Zendingkerk).

Zij die de kerk hebben verlaten, kwamen met ongeveer dezelfde verhoudingen uit de genoemde kerken, maar niet uit de kleine Gereformeerde kerken. De Rooms-Katholieke Kerk bleek in deze wijk relatief veel kerkverlaters te kennen.

Van de ondervraagden gaat 44% elke zondag (één of twee maal) naar de kerk. Bijna de helft van de kerkleden gaat dus vrij weinig tot nooit naar de kerk (echt randkerkelijk kan 26% worden genoemd). Het kerkbezoek is het meest frequent bij de kleine Gereformeerde kerken en de evangelischen (daar gaat niemand minder dan wekelijks naar de kerk). Bij de Hervormden en Gereformeerden behoort ongeveer de helft tot de trouwe

---

¹ Ten tijde van de enquête in deze wijk waren de Nederlands-Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk nog niet gefuseerd tot de Protestantse Kerk in Nederland.

kerkgangers, terwijl het bij Rooms-Katholieken uitzondering is om wekelijks naar de kerk te gaan.

Uit tabel 1 blijkt voorts dat het niet lid (meer) zijn van een kerk betekent dat er nooit of slechts zelden een kerkdienst wordt bezocht. Een paar ondervraagden dachten erover om kerklid te worden en gingen steeds frequenter naar de kerk.

Tabel 1: Kerklidmaatschap en kerkbezoek

kerklidmaatschap	kerkbezoek						totaal
	tweemaal per zondag	eenmaal per zondag	elke twee weken	elke maand	zelden	nooit	
thans kerklid							
Rooms-Katholiek:	0%	1%	2%	2%	2%	1%	7%
Nederlands Hervormd:	10%	8%	4%	3%	6%	5%	36%
Gereformeerd (syn.):	4%	7%	4%	4%	2%	1%	21%
overig Gereformeerd:	5%	1%	0%	0%	0%	0%	5%
evangelisch:	2%	5%	0%	0%	0%	0%	7%
overig:	1%	2%	<1%	0%	1%	<1%	3%
- subtotaal:	22%	22%	10%	9%	11%	6%	80%
vroeger kerklid							
Rooms-Katholiek:	0%	0%	0%	0%	1%	2%	3%
Nederlands Hervormd:	0%	0%	0%	0%	1%	3%	5%
Gereformeerd (syn.):	0%	0%	0%	0%	0%	2%	2%
evangelisch:	0%	0%	0%	0%	0%	<1%	<1%
overig:	0%	0%	<1%	0%	0%	<1%	1%
- subtotaal:	0%	0%	1%	<1%	2%	7%	10%
nooit lid geweest:	0%	0%	1%	<1%	2%	7%	10%
- totaal:	22%	22%	10%	9%	15%	21%	100%

De belangrijkste *redenen* om naar de kerk te gaan, betreffen zowel het onderwerp van de dienst (bijbeluitleg e.d. ter versterking van het geloof), als het samen-zijn als gemeente; zie tabel 2². Ook behoefte of overtuiging worden vaak genoemd. Een minderheid gaat slechts omdat het een gewoonte is. Alleen vanwege anderen naar de kerk gaan (voor de kinderen of bij begrafenissen en trouwerijen) of alleen met Kerst komt heel weinig voor.

Tabel 2: Redenen om naar de kerk te gaan:

- versterking van het geloof / Gods Woord horen:	25%
- gemeenschap / ontmoeting:	17%
- behoefte:	15%
- van huis uit meegekregen / gewoonte:	10%
- uit overtuiging:	7%
- tot eer van God:	3%
(overige antwoorden 2% of minder)	

De belangrijkste reden om weinig of niet naar de kerk te gaan is dat men niet gelooft of niets aan de dienst vindt (zie tabel 3²). Minder vaak worden als redenen genoemd dat het ongemerkt minder is geworden (waaruit blijkt dat de behoefte niet groot is), moeilijkheden met de kerk, of omdat men wel kan geloven zonder de kerk. Een bijzonder geval betrof een zogenaamde thuislezer: iemand die geen enkele kerk goed genoeg vindt en daarom thuis 'kerkdienst' houdt met behulp van preken uit het (soms verre) verleden.

² Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Tabel 3: Redenen om (weinig of) niet naar de kerk te gaan:

- er niets aan vinden / niet geloven:	12%
- laksheid / verwaterd:	4%
- kerk is niet nodig om te kunnen geloven:	4%
- moeilijkheden / slechte ervaringen met de kerk:	3%
(overige antwoorden 2% of minder)	

2. Bijbelbezit en bijbelgebruik

Bijna iedereen bleek in het bezit te zijn van een bijbel: 92% van de ondervraagden (zie tabel 4). Degenen die geen kerklid (meer) zijn hebben in veel gevallen toch een bijbel. Kerkleden zonder bijbel betreffen met name Rooms-Katholieken.

Minder dan de helft van de bijbelbezitters leest er elke dag uit en eenzelfde aantal weinig of niet. Opvallend is het hoge aantal kerkleden dat weinig of niet uit de bijbel leest: 27% van de ondervraagden, wat een ongeveer even grote groep is als de groep van kerkleden die maandelijks of minder naar de kerk gaan.

Tabel 4: Bijbelbezit en -gebruik

Bijbelbezit- en gebruik	kerklidmaatschap		totaal
	kerklid	geen kerklid (meer)	
Bijbel in bezit			
- wordt dagelijks gebruikt:	39%	1%	39%
- wordt regelmatig gebruikt:	13%	1%	14%
- wordt weinig gebruikt:	18%	4%	22%
- wordt nooit gebruikt:	9%	7%	16%
<i>totaal:</i>	<i>78%</i>	<i>13%</i>	<i>92%</i>
Geen bijbel in bezit:	2%	7%	8%

De belangrijkste redenen om de bijbel te lezen zijn inhoudelijk van aard (zie tabel 5³). Slechts een kleine minderheid leest de bijbel alleen uit gewoonte. Bij de opgegeven redenen valt op dat voor de één het kennisaspect het belangrijkste is, terwijl het voor de ander vooral gaat om bemoediging. Contact met God en de bijbel als leidraad zitten daar wat tussenin.

Tabel 5: Redenen om de bijbel (veel) te lezen:

- om te leren / kennis te verdiepen:	17%
- ter bemoediging/troost/inspiratie:	16%
- dient als leidraad voor het leven:	10%
- voor het opvoeden van kinderen:	10%
- om contact met God te hebben:	9%
- van huis uit meegekregen / gewoonte:	8%
- om te gaan geloven / het geloof te verdiepen:	7%
(overige antwoorden 2% of minder)	

De belangrijkste reden om de bijbel weinig of niet te lezen is dat er geen behoefte is of dat men niet gelooft (zie tabel 6³). Andere belangrijke redenen zijn gemakzucht en drukte, wat uiteindelijk ook op geen behoefte is te herleiden: kennelijk wordt er geen prioriteit aan gegeven. Slechts enkele personen vonden de bijbel echt een onbetrouwbaar boek; voor de meesten is de bijbel gewoon niet interessant genoeg.

³ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Tabel 6: Redenen om de bijbel weinig of niet te lezen:

- geen behoefte / geen geloof:	18%
- gemakzucht:	6%
- geen tijd:	6%
(overige antwoorden 2% of minder)	

3. Opvattingen over God

Het derde onderdeel van de vragenlijst betreft opvattingen over God. De vragen zijn van heel algemeen, ruimte latend voor een eventueel heel vaag godsbeeld, tot specifiek handelend over een aantal kernpunten uit de leer van de kerk.

Geloof in God

Van de ondervraagden geeft 58% op de vraag "wat voor voorstelling heeft u van God" een antwoord in bijbelse termen (zie tabel 7). Het meest genoemd worden: de Almachtige of Bestuurder van alle dingen en (Hemelse) Vader. Ook worden vaak genoemd: God is de Barmhartige of God is Liefde. Slechts een zeer klein deel van deze groep gelooft niet of niet geheel in God zoals de bijbel Hem beschrijft.

Van degenen die God beschrijven in meer algemene termen (25%) blijkt toch de helft wel in de bijbelse beschrijving van God te geloven. De andere helft heeft dus bewust voor een van de bijbel afwijkende omschrijving gekozen. Daarnaast wordt door 3% een duidelijk onbijbelse term gebruikt (zoals: het collectieve geweten, de natuur).

Van de 14% die zich geen beeld kon vormen van God blijkt een meerderheid niet in God te geloven. Een minderheid gelooft wel in de bijbelse God, maar kwam niet tot een eigen omschrijving of vond God te heilig voor een omschrijving in menselijke bewoordingen.

In totaal gelooft 17% niet in God of althans niet in God zoals de bijbel Hem beschrijft. Daarnaast twijfelt 11% daarover. Onder deze twee groepen bevinden zich 22 kerkleden, dat is 6% van het totaal, waaruit blijkt dat onder de randkerkelijken een vrij grote groep toch nog wel in de God van de bijbel gelooft (ervan uitgaande dat de 26% die slechts maandelijks tot nooit naar de kerk gaan randkerkelijk genoemd kunnen worden).

Tabel 7: geloof in God

wat voor voorstelling heeft u van God?	geloof u in God zoals de bijbel Hem beschrijft?			totaal
	ja	nee	weet niet / geen mening	
antwoord in bijbelse termen:	53%	3%	2%	58%
antwoord in algemene termen:	13%	5%	6%	25%
antwoord in onbijbelse termen:	1%	1%	1%	3%
geen voorstelling / onvoorstelbaar:	5%	8%	1%	14%
totaal:	72%	17%	11%	100%

Jezus Christus

Vervolgens werd meer in het bijzonder gevraagd naar Jezus Christus (tabel 8). Slechts 1% van de ondervraagden is van mening dat Jezus nooit heeft bestaan. Van de ondervraagden is 14% van mening dat Jezus wel bestaan heeft, maar (slechts) een mens was en geen God. Wel vindt een meerderheid uit deze groep dat Hij een bijzonder, goed of verlicht mens was. Driekwart van de ondervraagden geeft een antwoord in bijbelse termen, waarbij Zoon van God verreweg het meest wordt genoemd, gevolgd door Verlosser of Middelaar. Opmerkelijk is dat meerdere niet-kerkleden Jezus toch Gods Zoon noemen, soms zelfs terwijl even tevoren het bestaan van God ontkend is. Waarschijnlijk is Jezus bij een groot deel van de ondervraagden zo vaak Zoon van God genoemd (bijvoorbeeld in

de opvoeding) dat dit antwoord min of meer automatisch gegeven wordt.

Tabel 8: *Wie is of was Jezus Christus?*

- antwoord in bijbelse termen (vooral: Zoon van God):	75%
- Jezus is alleen mens:	14%
- Jezus heeft niet bestaan:	1%
- weet niet / geen mening:	5%
- niet ingevuld:	4%

Dat lijkt ondersteund te worden door de uitkomsten van de vraag naar de persoonlijke betekenis van Jezus (zie tabel 9). Het blijkt dat 47% van de ondervraagden overtuigd is van het feit dat Jezus voor hun zonden gestorven is, terwijl ze de betekenis van Jezus voor hun leven beschrijven in bijbelse of in ieder geval vèrgaande termen, zoals Zaligmaker, de weg naar God of 'alles'. Omdat in totaal 69% gelooft dat Jezus voor hun zonden gestorven is, is er nog een groep van 22% die meldt dat Jezus niet meer voor hen betekent dan een steun of een voorbeeld of dat Jezus niets voor hen betekent. In deze gevallen lijkt het antwoord "voor mijn zonden gestorven" min of meer een automatisme te zijn.

Jezus betekent voor 20% van de ondervraagden weinig of niets en voor 25% is Hij een voorbeeld of steun.

Van de ondervraagden gelooft 18% niet dat Jezus voor hun zonden is gestorven; het gaat hier bijna steeds om niet-kerkleden. Twijfels hebben 13% van de ondervraagden, waaronder 4 personen die het wel willen geloven, maar daar persoonlijk nog geen zekerheid over hebben (allen lid van de Gereformeerde Gemeenten).

De antwoorden op de vraag of Jezus nu nog leeft en naar de aarde zal terugkeren, laten een vergelijkbaar beeld zien.

Tabel 9: *persoonlijke betekenis van Jezus*

persoonlijke betekenis van Jezus	Jezus voor uw zonden gestorven?			leeft Jezus en komt Hij terug?			totaal
	ja	nee	weet niet / geen mening	ja	nee	weet niet / geen mening	
antwoord in bijbelse termen	47%	1%	3%	44%	2%	4%	50%
antwoord in algemene termen	17%	4%	4%	15%	3%	7%	25%
niet veel / weet niet	1%	2%	2%	2%	2%	2%	6%
niets	1%	11%	2%	2%	10%	2%	14%
niet ingevuld	2%	0%	2%	2%	1%	1%	4%
<i>totaal:</i>	<i>69%</i>	<i>18%</i>	<i>13%</i>	<i>65%</i>	<i>19%</i>	<i>17%</i>	<i>100%</i>

4. Opvattingen over christenen

Het laatste deel van de enquête ging over christenen. Allereerst werd gevraagd naar een definitie van een christen. Het gaat daarbij niet om een algemeen aanvaarde definitie maar om de persoonlijke opvatting van de ondervraagden. Daarbij werden soms meerdere aspecten genoemd (zie tabel 10⁴). Het is opvallend dat naast specifiek christelijke aspecten als geloof in God en het leven naar de wil van God ook een meer algemeen antwoord gegeven wordt in de vorm van goed zijn, je naaste liefhebben als jezelf. Het is onbekend in hoeverre het geloof in God als een vanzelfsprekendheid werd gezien en er daarom met name gewezen werd op de noodzaak van naastenliefde.

⁴ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.

Tabel 10: Een christen is iemand die:

- in God/Jezus gelooft	30%	weet niet / geen mening:	5%
- goed is / zijn naaste liefheeft:	29%	niet ingevuld:	6%
- leeft naar Gods wil / Jezus volgt:	28%		
- getuigt in woord en daad:	7%		
- gedoopt is / naar de kerk gaat:	5%		
- Christus belijdt als Heiland:	4%		

(overige antwoorden 2% of minder)

In ieder geval blijkt uit tabel 11⁵ dat op de vraag "hoe zou een christen moeten zijn" (dat wil zeggen: een ideaalbeeld van een christen) heel vaak werd gewezen op de noodzaak om goed te zijn voor anderen, al of niet als antwoord op de bijbelse opdracht daartoe. Blijkbaar wordt hier een tekort in ervaren.

Zowel bij de definitie als bij het ideaalbeeld wordt slechts door weinigen het naar de kerk gaan als belangrijkste genoemd. Een aantal mensen benadrukt zelfs dat het verkeerd is te denken dat kerkmensen altijd christen zijn of dat onkerkelijken altijd onchristelijk zouden zijn.

Veel onkerkelijken meten zich overigens geen oordeel aan over christenen, met name zij die nooit lid zijn geweest, en hebben daarom niet geantwoord of weten geen antwoord te geven.

Tabel 11: Hoe zou een christen moeten zijn?

- goed zijn / de naaste liefhebben:	32%	weet niet / geen mening:	5%
- leven naar bijbelse normen / uit geloof:	28%	niet ingevuld:	8%
- leven als Jezus:	12%		
- in God geloven:	9%		
- een getuige zijn:	4%		
- oprecht zijn:	4%		
- vergevingsgezind / verdraagzaam zijn:	3%		
- beter leven dan vaak het geval is:	3%		

(overige antwoorden 2% of minder)

Tot slot is gevraagd of men ideeën heeft over hoe en waarom iemand christen wordt (zie tabel 12⁵). Een deel van de ondervraagden vat deze vraag op in de zin van: wanneer kan je aan de definitie van christen voldoen. Meestal wordt dan geantwoord dat je tot geloof moet komen. De meesten hebben echter geprobeerd aan te geven welke voorwaarden vaak noodzakelijk zijn voordat iemand besluit christen te worden. De meesten wijzen dan op de rol van anderen in het leven: andere christenen, de ouders of de kerk (daarbij werd slechts door 3% gewezen op het belang van evangelisatie). Minder vaak wordt gewezen op het belang van een eigen activiteit als bidden, bijbellezen, jezelf ervoor open stellen. Slechts een kleine minderheid (7%) wijst erop dat iemand pas christen wordt als God hem of haar daartoe brengt. Dat wil niet zeggen dat veel mensen dat zouden ontkennen, maar er wordt vaak niet als eerste aan gedacht. Op deze vraag wist 15% geen antwoord, waarvan 2% wel kerklid was.

Tabel 12: Hoe wordt iemand een christen?

- door tot geloof te komen / Jezus aan te nemen:	25%	weet niet / geen mening:	6%
- door andere christenen als voorbeeld te zien:	18%	niet ingevuld:	9%
- door de opvoeding:	16%		
- door bijbellezen:	12%		
- door de kerk:	11%		
- door jezelf ervoor open te stellen:	8%		
- door te bidden:	6%		
- door goed te gaan leven:	4%		
- door de werking van Heilige Geest:	4%		
- door Jezus te leren kennen / nodig te krijgen:	4%		
- dat moet in je zitten:	4%		
- door Gods leiding:	3%		
- door daaraan behoefte te krijgen / na te denken:	3%		
- door schuld te belijden:	3%		
- door evangelisatie:	3%		

(overige antwoorden 2% of minder)

⁵ Vaak zijn meerdere antwoorden gegeven; de percentages zijn dus niet optelbaar.